

opredelitev naroda misli Pirjevec narod kot zgodovinsko nastalo sintezo med interesi kapitala in tistim, kar je človeku z rojstvom dano, kar mu je vrojeno ali narojeno, to pa so predvsem etnična struktura in jezikovno kulturne posebnosti. V procesu samoutemeljevanja kapitala kot svobodne volje do moči in moči svobodnega subjekta se ta volja in moč vse bolj sproščata kot to, kar v resnici sta, se pravi kot samovolja in aktivna moč, s tem pa vse bolj zametujeta etnično kot nekaj nasprotnega razumni moči, saj pripada nečemu iracionalnemu, z rojstvom danemu, narojenemu; naposled se zgodovinsko pogojena sinteza razkolje — na eni strani se narod dogaja kot racionalna organizacija moči (v znanstveno tehnološki revoluciji oziroma kibernetiki kot njeni najvišji realizaciji), na drugi strani pa se etnična struktura in jezikovno kulturna določila odločijo od principa nacionalitete in se v svoji neposrednosti izročijo poeziji in mišljenju. Nevarnost, ki grozi od znanstveno in tehnološko razvitega subjekta moči (sodobnega naroda), ki bi za ekspanzijo svoje moči znova uporabil presežena iracionalna določila narodnosti (nevarnost slepega uničevanja in samouničenja), je tisti akcent, na katerega Pirjevec v tej razpravi še posebej opozarja in pri katerem se nam zdi še zlasti pomembno vztrajati tudi v tem poročilu.

Vprašanja so zastavljena z vso potrebno urgentnostjo in odgovornostjo: na nas je, da jih z enako mero odgovornosti vzamemo zares in jih premislimo na njim samim ustreznem nivoju.

J. Skrušny

Anton Ocvirk:
LITERARNA UMETNINA
MED ZGODOVINO
IN TEORIJO

Razprave. Prvi del.
DZS, Ljubljana, 1978.

Za prvim, tematsko in problemsko zaokroženim sklopom Ocvirkovih razprav (*Evropski roman*, 1977), je izšel drugi z naslovom *Literarna umetnina med zgodovino in teorijo*, ki pa kljub obsežnosti s to knjigo ni zaključen — dopolnila ga bo namreč še ena z enakim naslovom.

Zbimi naslov študij o evropskem romanu je dal jasno vedeti, da gre za razprave s področja primerjalne književnosti, ki se v smotno urejeni celoti pokažejo kot svojevrstna monografska obdelava literarne zvrsti, kakršna se je izoblikovala v svojih odločilnih trenutkih od romantike do moderne. — Naslov pravkar izdane knjige je na prvi pogled manj jasen, ker ne označuje konkretnega predmeta obravnave, pač pa načelno opredeljuje območje, s katerim se avtor ukvarja, in metodo, ki jo pri tem uporablja. Njegov pravi pomen se pojasni šele tedaj, ko iz naslovov posameznih razprav vzemo, da gre tu v celoti za slovensko literaturo in slovensko literarno zgodovino, v prvi knjigi za osrednje probleme druge polovice 19. stoletja (*Levstikov duševni obraz, Prijateljeva literarnozgodovinska miselnost in generacijsko načelo, Slovenci in realizem, Kersnikova pot v realizem, Slovenska moderna in evropski naturalizem*). Avtor torej opozarja, da se tudi s slovensko literaturo ukvarja kot z umetnostno vrsto, obravnava jo prav tako kakor vse druge literature s primerjalno-zgodovinskih in teoretičnih vidikov. Naj gre za Flaubertove romane, za Levstikove pesmi ali za

Kersnikove povesti, Ocvirk jih razčlenjuje kot umetniška dela, to je kot estetske, čeprav nikakor ne esteticistično razumljene tvorbe, kot samostojne celote – organizme, toda neizogibno povezane z avtorjem in dobo, predvsem pa s stilno usmerjenostjo obdobja.

Že v *Levstikovem duševnem obrazu*, v razpravi, ki je ohranila prvotni naslov, čeprav izhaja zdaj močno razširjena, se težišče razpravljanja preveša k stilnim analizam Levstikovega literarnega opusa in k ugotovitvam, da je Levstikov estetski nazor še pretežno klasicističen, čeprav so v njem tudi primesi zgodnje romantike in naivnega realizma.

Osrednji tematsko problemški sklop knjige so vprašanja slovenskega realizma: njegova različna poimenovanja, periodizacija, razmerja z drugimi evropskimi variantami realizma, specifična pot njegovega nastajanja v postopnih odmikih od romantike in v končnem prelomu z njo, njegove značilne zvrsti, oblike, kompozicijski postopki in stilna sredstva.

Po vsem tem ne more biti dvoma, da tudi v tej Ocvirkovi knjigi ne gre za nikakršno slovenistično, primerjalnozgodovinsko in literarnoteoretično trodelnost, ampak za primerjalnozgodovinsko in teoretično delo prvovrstnega pomena za stroko in za slovensko kulturo.

M. Stanovnik

Janko Kos:
PREGLED SVETOVNE
KNJIŽEVNOSTI

DZS, Ljubljana, 1978.

Kosov priročnik daje na približno 250 straneh pregled najpomembnejših območij, dob, smeri, avtorjev in del od orienta prek

antike do evropskega srednjega in novega veka in do moderne svetovne književnosti 20. stoletja. Seveda na tako omejenem prostoru ne more poseči v nikakršno problemsko obravnavo niti v širši stvarni prikaz, temveč ostaja repertorij najpotrebnejših informacij. Vendar že njihov izbor in obdelava pričata o avtorjevih stališčih in načelnih pogledih na problematiko predmeta. Znotraj velikih kulturnozgodovinskih območij oziroma epoh so mu temeljni vidik prikaza literarne smeri in vrste, ki jim sledijo orisi najpomembnejših avtorjev ter njihovih reprezentativnih oziroma pri nas najbolj znanih del; vsako poglavje sklepa pregled odmevov obravnavane smeri oziroma njenih predstavnikov na Slovenskem, prav tako samo z najosnovnejšimi podatki in ugotovitvami, ki pa v celoti doslej še niso bile prikazane. Preglednost in sistematična zgradba dajeta delu didaktične odlike, kar mu bo nedvomno omogočilo, da se bo uveljavilo kot srednješolski priročnik, pa tudi kot koristen pripomoček za začetek podrobnejšega študija. Seveda pa lahko dobijo njegove navedbe in prikazi nazornejši pomen šele ob soočanju s samimi literarnimi teksti, kakor ga med drugim omogoča avtorjeva *Antologija svetovne književnosti*, ki izhaja pri isti založbi.

D. Dolinar

IVAN CANKAR V PREVODIH
Zbornik Društva književnih prevajalcev Slovenije. Uredil Janko Moder.

Pomurska založba,
Murska Sobota, 1977.

Zbornik ima dva dela. V prvem najprej sedem avtorjev